

Niyə hələ də Zəfərimizi dünyada təbliğ edəcək sanballı filmlər çəkilməyib?

44 günlük müharibədə Azərbaycan tarixinin ən qürurverici, ən şanlı səhifələri yazıldı. Heç bir mübaliğəyə yol vermədən deyirik ki, dünyanın heyrətlə izləyib taktiki gedişlərinə heyran qaldığı Vətən savaşımız həm də real qəhrəmanları, həyatdan alınmış süjet xətti ilə nüfuzlu beynəlxalq kino mükafatlarına layiq filmlərin mövzudur.

Bu Zəfər bizə gerçək qəhrəmanlar - bütün dünyanı qarşısına alaraq Azərbaycan adlı məmləkətin Qordı düyününə çevrilmiş Qarabağ problemini "dəmir yumruq" sayəsində bir həmləsi ilə çözən İlham Əliyev kimi qalib lider, Vətənin səsinə dörd bir yerdən səs verərək düşməni qarşıya endirən diz çökdürən cəsur oğullar bəxş etdi. Lakin aşılmaz sıldırımlara dırmaşaraq Vətən qıblımız Şuşanı azadlığına qovuşduran azman oğullarımızın qəhrəman obrazları filmlərimizdə görünür. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi uğrunda gözünü qırpmadan canından keçən

hər bir şəhidimizin taleyi böyük qəhrəmanlıq dastanıdır. Şərəflə yaşanan bu gənc ömürlər haqqında yaddaşlarda əbədi iz buraxan elə bədii filmlər çəkmək olar ki...

Kino ən effektiv təbliğat vasitələrindən biri, həm də tarixi gələcəyə daşıyan vasitədir. Holokostla bağlı çəkilən yüzrlər film sayəsində dünya bu qanlı tarix haqqında öyrənib. Amma təəssüf ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən ötən 30 ildən çox zaman ərzində bu mövzudan bəhs edən filmlərimizlə dünya tamaşaçısına çıxış əldə edə bilməmişik. İllərlə çadır şəhərciklərində, yataqxanalarda yaşayan keçmiş məcburi köçkünlərimizin zillətini bu vasitə ilə dünyaya çatdırma bilməmişik.

Zəfər qazandıqdan sonra dövrə bu sahədə yenə də fundamental iş ortaya qoyulmayıb. Bu mövzuda indiyə qədər çəkilən filmlər isə heç öz yaddaşılarımızda qalmayıb. Belə olan halda haqlı sual yaranır ki, bəs bu filmlər dünyanın yaddaşında necə qala bilər?

Məsələnin ən faciəvi tərəfi isə ermənilərin beynəlxalq kino festivallarda, müsabiqələrdə Qarabağla bağlı uydurma kinoları ilə qalib gəlmələridir.

Süjet xətti başdan-başa yalan və iftira üzərində qurulmuş və beynəlxalq mükafatlar qazanmış bu erməni filmlərinin adlarını çəkməyə ehtiyac görmürük, amma istəyənlər axtarış verərək internet resurslarında onlar haqqında məlumat əldə edə və saxtaclarların bu vasitə ilə dünya ictimaiyyətini necə çaşdırdıqlarına şahid ola bilərlər.

Yaradıcılıq böhranı, yoxsa...

Halbuki bizim film ssenarisi quraşdırmağa belə ehtiyacımız yoxdur. 30 ildə Qarabağda yaşanan vəhşətin hər səhifəsi gerçək həyatın əksi, filmlərə ən yaxşı mövzudur.

30 il ərzində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə törədilən və erməni vəhşiliyini şərhətsiz formada gözlər önünə sərən dağıntılar bu filmlər üçün təbii dekor ola bilər.

Həm Birinci, həm də İkinci Qarabağ müharibələrində Azərbaycan oğul və qızlarının göstərdikləri misilsiz şücaətlər filmlərimiz üçün əsl mənbə və heç bir güclü bədii təxəyyülə lüzum olmayan ssenarilərdir.

Prezidentin sərəncamı ilə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmən (ölümündən sonra) Natiq Qasimovun bioqrafiyasına nəzər salaq.

Azərbaycan bayrağını sinəsinə sıxaraq bir ölkə, bir xalq, ordu adından təkbaşına düşməne qarşı savaşan Natiq Qasimovun gerçək həyat hekayəsi xarici kinematoqrafçılara aid və dünyanın bəh-bəhlə izlədiyi, nüfuzlu mükafatlara layiq görülmən şöhrətli kinoların ssenarisinə bənzəyir, deyilmi? Lakin burada bir fərq

var. Bu filmlər, onların obrazları təxəyyülün məhsuludur, amma Natiq Qasimov gerçək qəhrəmandır...

Yaxud 1993-cü ildə Kəlbəcərin Başlıbel kəndində kahalara sığınaaraq 113 gün mühasirədə yaşayan və sonunda düşməndən qurtulmağı bacaran, həmçinin həmin il Laçında 54 gün mühasirədə qalaraq düşməndən can-

larını qurtara bilən sakinlərimizin faciəvi və mübarizələrlə dolu yaşantıları əsl film ssenariləridir.

Bu cür nümunələr onlarca yox, yüzlərlədir...

Birinci Qarabağ müharibəsindən Vətən savaşına qədərki üç onillik dövr ərzində adətən bir çox yaradıcı adamlarımız torpaqlarımızın işğalda olması, müharibədən qısa zaman ötməsi kimi məsələləri sözün həqiqi mənasında bəhanə gətirərək yaradıcı iş ortaya qoymağın mümkün olmadığını iddia edirdilər. Guya müharibədə uduzmağımız onları da dərin yaradıcılıq böhranına sürükləmişdi...

Torpaqları azadlığına qovuşdurulan, suverenliyi təmin olunan Azərbaycan tarixinin ən qüdrətli çağını yaşayır. Ancaq biz Zəfər tariximizə həsr olunmuş sanballı filmlər izləməmişik. Belə çıxır ki, hələ də yaradıcı insanlarımızın ilham pəriləri gəlməyib?..

"Cocuqlar duymasın", "Diriliş Ərtəgrül", "Quruluş Osman", "Söz" və sair kimi məşhur türk teleseriallarında Milli Qəhrəmanımız Mübariz İbrahimovla, Azərbaycanın Şuşa zəfəri ilə bağlı epizodlar çəkilib, fikirlər səsləndirilib...

Təəssüf ki, bizdə bu cür nümunələr yoxdur. Hazırda televiziya məkanımızda nümayiş etdirilən və əksəriyyəti xəyanət motivi üzərində köklənmiş teleseriallar isə bir ayrı yazının mövzudur.

İşğaldan azad edilən ərazilərimizdə beynəlxalq təcrübədən istifadə edilərək möhtəşəm quruculuq işləri gerçəkləşdirilir. Təkcə kilometrnlə yüksəkdə inşa edilən və bu yaxınlarda açılışı həyata keçirilən Laçın Beynəlxalq Hava Limanını və Kəlbəcərdə Murovdəğın altı ilə çəkilən 14 kilometrlik tuneli möcüzə adlandırısaq, heç də şişirtməyə yol vermərik. Görülən yüksək səviyyəli işlərin nəticəsidir ki, indi xalqımız quruculuq və qayıdış zəfərləri yaşayır.

Gözlərimizin qarşısında İlahi ədalət adlandıracağımız hadisələr baş verir, Xocalıda körpələr doğulur, Qarabağın dirçəliş tarixi yazılır, ruhu özünə qayıdır.

Ötən il bu filmlərin çəkilişinə 10 milyon manat ayrılısa da...

Bütün bu sözlərlə təsviri mümkün qədər qələbələrə malik qalib xalq olaraq Zəfər kinomuzda baxmaq da bizim halal haqqımızdır. Amma 5 ilə yaxındır ki, həsrətlə bunun gerçəkləşməsinə gözləməkdəyik...

Bəs Zəfər kinomuzla bağlı Azərbaycan tamaşaçısının gözünü yollar da qoyan səbəblər nələrdir? Yaradıcılıq böhranı, istedadlı ssenarist, rejissor, aktyor... qıtlığımı, maliyyə problemlərimi?

Apardığımız kiçik araşdırmada bu suallara aydınlıq gətirməyə çalışmışıq.

2024-cü ilin noyabrında mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov Milli Məclisin Gənclər və idman, İctimai birliklər və dini qurumlar, Mədəniyyət komitələrinin birgə iclasında 2025-ci ilin büdcə müzakirələri zamanı deyib ki, "Vətən müharibəsi ilə əlaqədar filmlərin çəkilişinə ötən il 10 milyon manat ayrılısa da, müsabiqə nəticəsində 40 filmin çəkilişinə cəmi 4,4 milyon manat xərclənib".

Həmçinin bu ilin yanvarında Mədəniyyət Nazirliyi və Kino Agentliyi (ARKA) post-prodakşn mərhələsində olan filmlərə dəstək məqsədilə növbəti müsabiqə elan etdiyini bildirib.

Məlumat verilib ki, bir film üçün nəzərdə tutulan maksimal dəstək məbləği tammetrajlı bədii filmlər üzrə otuz min, tammet-

rajlı sənədli filmlər üzrə iyirmi min, qısametrajlı bədii və sənədli filmlər üzrə on beş min, qısametrajlı animasiya filmləri üzrə isə on üç min AZN müəyyən olunub.

O da vurğulanıb ki, yeni şərtlərə əsasən, yerli şirkətlərin tərəfdaş olduğu beynəlxalq layihələrə ayrılacaq vəsaitin maksimal həddi göstərilən məbləğlərdən 50 faiz çox olaçaq: "Qeyd edək ki, ötən il keçirilən birinci müsabiqədə qalib gələn 6 filmə ("Geri dönüş", "Sən haralısan, durna?", "Tərsinə kölgələr", "Səssiz zaman", "Qara pişik, ağ şanı", "Yaddaş sarayları") yüz on bir min yüz on üç AZN maliyyə dəstəyi ayrılıb".

"Borc" və "44" bədii filmlərinin çəkilişləri başa çatıb

Vətən müharibəsi ilə əlaqədar filmlərin çəkilişi üçün indiyə qədər hansı işlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı "Azərbaycan" qəzetinin Kino Agentliyinə ünvanladığı sorğuya cavab olaraq bildirilib ki, ARKA Prezidentin fərmanı ilə 20 aprel 2022-ci il tarixdə yaradılmış və fəaliyyət göstərirdi dövrə Azərbaycanın tarixi qələbəsinə özündə əks etdirən filmlərin istehsalına dəstək vermişdir: "Belə ki, "Hadrut, sən azadsan", "Doğma torpaq", "Tənha insanın monoloqu", "Torpağı sanı yaşaya-san", "Vəsiyyət" kimi layihələrə agentlik tərəfindən maliyyə vəsaiti ayrılmışdır".

Qeyd olunur ki, eyni zamanda ARKA-nın keçirdiyi müsabiqənin qaliblərindən olan "Borc" və "Səssiz zaman" tammetrajlı bədii filmlərinin istehsalına maliyyə dəstəyi göstərilmişdir. ARKA-nın keçirdiyi müsabiqələrdə qalib gəlmiş və bu

mövzuya aid "Ölüm axtaran qadın", "Danışır və göstərir Şuşa", "Mühəribənin gözləri", "Qayıdış" kimi sənədli filmlərin, "Narqız" animasiya filminin istehsalı başa çatdırılmışdır: "Bundan başqa, agentliyin dəstəyi ilə "44", "Mənə bənzər adam görməmişiniz ki?", "Ağal" tammetrajlı bədii filmlərinin istehsalı davam edir. Hazırda "Nağıl istəyirəm" və "44 gün" animasiya filmlərinə, habelə "Şuşa həbsxanasının əsirləri" və "Ad günü şamları" sənədli filmlərinə maliyyə vəsaitinin ayrılması üçün rəsmiləşdirilmə işləri həyata keçirilir".

Agentlikdən məlumat verilib ki, 44 günlük Vətən müharibəsindəki Zəfərin 5-ci ildönümündə Mədəniyyət Nazirliyi və ARKA-nın dəstəyi ilə ərsəyə gələn və Bakı Media Mərkəzi tərəfindən istehsal olunan "Borc" və "44" tammetrajlı bədii filmlərinin çəkilişləri başa çatmışdır. Vətən müharibəsində baş verən hadisələri əks etdirən hər iki filmin təqdimatlarının yaxın tarixlərdə keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Əlavə olaraq bildirilib ki, ARKA 2025-ci il üzrə "Dövlət dəstəyi ilə istehsal ediləcək film layihələri" müsabiqəsini elan etmiş və həmin müsabiqədə prioritet mövzular Azərbaycan Respublikasının ərazi

bütövlüyünün və suverenliyinin bərpası, 44 günlük Vətən müharibəsi, hərbi salnaməsi, müharibə qəhrəmanlarıdır.

Yüksəkkeyfiyyətli filmlər çəkmək üçün...

Sözügədən məsələyə münasibətini öyrəndiyimiz Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin üzvü Aqil Abbas dedi ki, Zəfər kinomuzun çəkilməsi üçün istedadlı aktyorlarımız da, rejissorlarımız da, ssenaristlərimiz də var. Burada problem sadəcə maliyyə məsələsidir.

Vurğulayaq ki, Aqil Abbasın ssenarisi əsasında torpaqlarımızın işğalı dövründə çəkilmiş "Dolu" filmi də bu mövzuya həsr olunmuş tək-tük seçilən ekran işlərindən biridir. Deputat məlumat verdi ki, ssenarisini yazdığı "Dolu 2" filmi də Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən artıq bəyənilib və qəbul edilib. Amma filmin nə zaman çəkiləcəyi hələ məlum deyil, bunun üçün dövlət tərəfindən pul ayrılmalıdır: "Əslində, hesab edirəm ki, hər şeyi dövlət etməlidir. Özəl şirkətlər bu sahəyə dəstək verməlidirlər. Onlar pul ayırıb ssenari yazdırıb film çəkdiyə bilərlər. Bu da onların Qarabağ qazandığımız Qələbəyə hədiyyəsi olar".

Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqının İdarə Heyətinin üzvü, kinotənqidçi Sevdə Sultanova söylədi ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra müstəqil büdcə ilə rejissorlar - Saidə Haqverdiyeva "Köhnə çamadanlar" və Qulu Əsgərov "Mən burdayam, İlahi" bədii filmlərini çəkiblər. Dövlət büdcəsilə isə bu mövzuda rejissor Vəqif Mustafayev "Həyat deyəsən gözəldir" filmi ekranlaşdırıb: "İlk iki film dram janrındadır, "Köhnə çamadanlar" müharibədə əzab

çəkmiş qadın talelərini anladır, eyni zamanda Birinci və İkinci Qarabağ müharibələrini əhatə edir. "Mən burdayam, İlahi" isə 44 günlük müharibədən qayıtmış qazinin həyat hekayəsi, onun cəmiyyətə adaptasiyası haqqındır. "Həyat deyəsən gözəldir" isə tragikomediya janrındadır".

O bildirdi ki, bundan başqa, müharibə mövzusunda çoxlu sənədli, həmçinin qısametrajlı bədii filmlər çəkilib: "Yəni "çəkilməyib" demək doğru deyil. Və zaman-zaman telekanallarda da göstərilir. Təbii ki, hər filmin zəif və güclü tərəfləri var. Amma ümumilikdə, müstəqil büdcə

ilə çəkilmiş filmləri reallıqdan çıxış etsək, qənaətbəxş, yaxşı hesab edirəm. Amma bu mövzuda məsuliyyət - yəni daha yüksəkkeyfiyyətli filmlər çəkmək sözsüz ki, əlaqədar rəsmi qurumların üzərinə düşür. Lakin hələ ki, ortada nəticə yoxdur".

Kino strategiyası doğru və savadlı qurulmalıdır

Kinotənqidçinin fikrincə, Zəfərimizlə bağlı hələ dünya səviyyəli filmlərimizin çəkilməməsinin müəyyən səbəbləri var: "Bunun üçün hər şeydən öncə intensiv istehsalat olmalıdır. İstehsalat prosesi intensiv olanda, rejissor da, ssenarist də, operator da, rəssam da, prodüser də daha çox təcrübə toplayır. Təcrübə topladıqca keyfiyyətli işlər də meydana gəlir. Ümumiyyətlə, yaxşı filmin ortaya çıxmasında yalnız bir faktor rol oynamır. Bura təhsil, tədris, maliyyə, düzgün kino siyasəti, ədəbiyyatla kinematoqrafiya arasında əlaqələrin qurulması və sair daxildir".

Sevdə Sultanova əlavə etdi ki, bizim rejissor, ssenarist, aktyor və digər kino peşələrində də yaxşı potensialımız var. Sadəcə, bu potensialın realizəsi üçün kino strategiyası doğru və savad-

lı qurulmalıdır: "Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqı hər il ssenari müsabiqələri keçirir. Bir neçə ssenari müsabiqəsinin mövzusu Qarabağla bağlı olub. Qalib gəlmiş ssenarilər indiyədək ekranlaşdırılmayıb. Başlıca səbəblərdən biri bayaq dediyim, kino siyasəti məsələsi, həmçinin kinoya məsul məmurların yaradıcı insanlarla, yaradıcı qurumlarla koordinasiyanı qura bilməməsidir. Bundan başqa, kino ilə bağlı bəzi hüquqi məsələlər də tənizmlənməlidir".

Kinotənqidçi vurğuladı ki, dövlət rəhbərliyi tərəfindən kinoya həmişə xüsusi diqqət olub, yaxşı maliyyə ayrılıb, "Azərbaycan kinosunun 2008-2018-ci illər üzrə inkişafına dair Dövlət Proqramı" qəbul edilib: "Sadəcə, xüsusən keçmiş məmurlar bu etimadı doğrultmayıb, vəsaiti səmərəsiz xərcləyib və dövlət proqramını həyata keçirməyiblər".

Reallıqdır ki, məğlubiyyətimizi göstərən "Fəryad" filmi səviyyəsində Zəfərimizi əks etdirən bədii filmlərimiz hələ də çəkilməyib. Düzdür, indiyə qədər Vətən müharibəsindən bəhs edən bəzi filmlər çəkilib, müəyyən işlər ortaya qoyulub, amma etiraf etməliyəm ki, onlara yeddi-dən yetmiş hər kəsin baxdığı, bəyəndiyi və dünya səviyyəli, unudulmaz filmlər deyə bilmirik. Səbəblər isə araşdırmamızdan da bəlli olduğu kimi, müxtəlifdir...

Ümid edirik ki, bütün bu problemlər tezliklə aşılacaq və nəhayət, Azərbaycan tamaşaçısı Zəfərimizi olduğu kimi tərənnüm edən dünya miqyaslı filmə, filmlərə baxa biləcək.

Yasəmən MUSAYEVA, "Azərbaycan"